

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้
ของโรงเรียนสุมนานัน จังหวัดสมุทรปราการ

เอกพล สุมนันท์กุล

คุณูปนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กรกฎาคม 2553

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณิพนธ์ ได้พิจารณา
คุณิพนธ์ของ เอกพล สุมานันท์กุล ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารดี อนันต์นาวี)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เรณู พงษ์เรืองพันธุ์)

คณะกรรมการสอบคุณิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ เดียววิเศษ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารดี อนันต์นาวี)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เรณู พงษ์เรืองพันธุ์)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธร สุนทรายุทธ)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับคุณิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกลีกร)

วันที่ 02 เดือน กันยายน พ.ศ. 2553

ประกาศคุณูปการ

คุณุณิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารดี อนันต์นาวี อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.เรณู พงษ์เรืองพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ แนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดี เสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณกรรมการสอบคุณุณิพนธ์ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ เดียววิเศษ ประธานกรรมการ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ธร สุนทรายุทธ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขทำให้การวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

นอกจากนี้ยังได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิญญู สมพงษ์ธรรม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข ดร.สุวิทย์ มุลคำ ดร.ปิติชาย ต้นปิติและ ดร.ศรีเรือน ลิขิตเดชาโรจน์ ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการวิจัย ทำให้การ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะครู บุคลากร โรงเรียนสุมนานันทุกานันท์ ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัย เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณครู อาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสาทความรู้และประสบการณ์ที่มีค่ายิ่งแก่ ผู้วิจัยจนได้รับความสำเร็จในทุกวันนี้

ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ ร่วมรุ่น ปร.ค.1 ทุกคนที่ได้ให้กำลังใจ สนับสนุนช่วยเหลือ มาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณบุคคลในครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง คุณพ่อ คุณแม่ และขอขอบคุณ พี่สาวและน้องสาวของผู้วิจัย ที่คอยเป็นกำลังใจ ช่วยเหลือและสนับสนุนทุก ๆ อย่างจนมาถึง วันแห่งความสำเร็จนี้

คุณค่าและประโยชน์ของคุณุณิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูคุณเวทิตาแด่ บพทรี บุรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ผู้วิจัยเป็นผู้มีการศึกษา และประสบความสำเร็จมาจนครบเท่าทุกวันนี้

เอกพล สุมนานันทกุล

49810488: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; ปร.ด. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม/ องค์การแห่งการเรียนรู้/ พัฒนารูปแบบ

เอกพล สุมานันท์กุล: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมานัน จังหวัดสมุทรปราการ (PARTICIPATORY ACTION RESEARCH OF LEARNING ORGANIZATION MODEL DEVELOPMENT OF SUMANAN SCHOOL, SAMUTPRAKAN PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์: การดี อนันต์นาวี, กศ.ด., สติธิพร นิยมศรีสมศักดิ์, Ed.D., เรณา พงษ์เรืองพันธุ์, Ph.D. 194 หน้า. ปี พ.ศ. 2553.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมานัน จังหวัดสมุทรปราการ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แนวคิดของเคมมิสและแม็คเท็กการด์ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ครู จำนวน 17 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร การใช้แบบสำรวจสภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้-การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยา

ผลการวิจัยปรากฏว่า

รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมานัน ประกอบด้วยระบบย่อย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเรียนรู้ ประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารและครู การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และบทบาทในการเรียนรู้ 2) ด้านองค์การ ประกอบด้วย การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ การปรับปรุงวิสัยทัศน์เพื่อการเรียนรู้ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ 3) ด้านบุคคล ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง 4) ด้านความรู้ ประกอบด้วย การสร้าง/แสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการแบ่งปัน/ ถ่ายโอนความรู้ 5) ด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วย การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานและการใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มพูนความรู้

ประสิทธิผลของรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมานัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงการบริหารคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหารและครู ผู้บริหารสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานและส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ครูใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานและเพิ่มพูนความรู้ รวมทั้งครู ผู้ปกครอง และนักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันผ่านการผลิตสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

49810488: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; Ph.D.

(EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORD: PARTICIPATORY ACTION RESEARCH/ LEARNING ORGANIZATION/
A DEVELOPMENT MODEL

EKAPON SUMANANTHAKUL: PARTICIPATORY ACTION RESEARCH OF
LEARNING ORGANIZATION MODEL DEVELOPMENT OF SUMANAN SCHOOL,
SAMUTPRAKAN PROVINCE. DISSERTATION ADVISORS: PARADEE ANANNAWEE,
Ed.D., SITTIPORN NIYOMSRISSOMSAK, Ed.D., RANA PONGRUENGPHANT, Ph.D. 194 P.
2010.

The purpose of this study was to develop a learning organization model of Sumanan School, Samutprakan province using participatory action research process as proposed by Kemmis and McTaggart. The major informants of this study consisted of seventeen teachers from Sumanan School. Data were collected by document analysis, questionnaire of learning organization profile, in-depth interview and participatory observation. The phenomenological analysis was used to analyze the collected data.

The study revealed that the learning organization model of Sumanan School was composed of five subsystems: (1) Learning subsystem involved sharing and learning of administrator and teachers, learning skills development, and roles of learning; (2) Organization subsystem involved emphasis on learning, vision improving for learning, and learning culture; (3) People subsystem involved administrator, teachers, students, and parents (4) Knowledge subsystem involved knowledge creation/acquisition, knowledge storage, and knowledge sharing/transferring; and (5) Technology subsystem involved using technology for working, and using technology for enhancing knowledge.

The implementation of learning organization model resulted in changes in school administration. Specially, it encouraged a participative administration style between administrator and teachers as well as administrator support of using technology for working and knowledge sharing. Teachers used technology for working and enhancing knowledge. Teachers, parents and students were together learning through produced educational media and school activities.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
คำถามการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนสุมนานัน จังหวัดสมุทรปราการ.....	11
องค์การแห่งการเรียนรู้.....	16
รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ.....	64
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	68
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	77
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	87
พื้นที่ที่ศึกษาและเป้าหมายในการวิจัย.....	87
ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	87
ขั้นตอนการวิจัย.....	88
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	93
การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล.....	95

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	97
ตอนที่ 1 บริบทของสนามที่ศึกษา.....	97
ตอนที่ 2 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมนานันท์ จังหวัดสมุทรปราการ.....	100
5 สรุปและอภิปรายผล.....	156
สรุปผลการวิจัย.....	157
อภิปรายผล.....	159
ข้อเสนอแนะ.....	166
บรรณานุกรม.....	168
ภาคผนวก.....	174
ภาคผนวก	175
ภาคผนวก ข.....	184
ภาคผนวก ค.....	186
ภาคผนวก ง.....	188
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	194

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนนักเรียน โรงเรียนสุมนานปีการศึกษา 2552 จำแนกตามระดับชั้น.....	12
2 จำนวนครูและบุคลากรโรงเรียนสุมนาน ปีการศึกษา 2552 จำแนกตามเพศ.....	12
3 จำนวนครู โรงเรียนสุมนาน จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	13
4 ยุทธศาสตร์และตัวบ่งชี้ตามแผนปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2552.....	15
5 วิธีการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ด้วยวินัย 5 ประการใน 3 ระดับ ตามแนวคิดของ เซนกี.....	26
6 เปรียบเทียบแนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้.....	47
7 ผลการสำรวจสภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมนาน จำแนกตามระบบย่อย.....	106
8 ผลการสำรวจสภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมนาน ระบบย่อยด้านการเรียนรู้.....	107
9 ผลการสำรวจสภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมนาน ระบบย่อยด้านองค์การ.....	108
10 ผลการสำรวจสภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมนาน ระบบย่อยด้านบุคคล.....	110
11 ผลการสำรวจสภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมนาน ระบบย่อยด้านความรู้.....	112
12 ผลการสำรวจสภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมนาน ระบบย่อยด้านเทคโนโลยี.....	114
13 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis).....	117
14 ผลการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของแต่ละระบบย่อย.....	118
15 แผนปฏิบัติงานพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมนาน รอบที่ 1.....	122
16 สารสำคัญในการอบรมพัฒนาทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการปฏิบัติงาน.....	124
17 แผนปฏิบัติงานพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมนาน รอบที่ 2.....	130
18 แผนปฏิบัติงานพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมนาน รอบที่ 3.....	139

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 วงจรการวิจัยปฏิบัติการของเคมีสและแม็คแท็กการ์ท.....	74
3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	96
4 ระบบย่อยด้านการเรียนรู้.....	151
5 ระบบย่อยด้านองค์การ.....	152
6 ระบบย่อยด้านบุคคล.....	153
7 ระบบย่อยด้านความรู้.....	153
8 ระบบย่อยด้านเทคโนโลยี.....	154
9 รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนสุมนาน จังหวัดสมุทรปราการ.....	155